

Afwegingskader 'Transitievisie Warmte Cranendonck'

Bestuurlijk opdrachtgever: Frits van der Wiel
Ambtelijk opdrachtgever: Sascha Herzberg
Opsteller: Floris Mokveld, de WarmteTransitieMakers B.V.
Versie: 1.0
Datum: 10 december 2020

Inhoud

Inhoudsopgave

<i>Inleiding</i>	3
<i>Het proces</i>	4
De warmtetransitie	4
De Cranendonckse aanpak	4
<i>Hoe maken we afwegingen?</i>	5
Criteria voor de visie	5
Criteria voor het tijdspad	6

Inleiding

De opdracht om een Transitievisie Warmte (TVW) op te stellen is opgenomen in het klimaatakkoord. In 2019 ondertekenden meer dan 100 partijen het landelijke klimaatakkoord. In het klimaatakkoord zijn tientallen maatregelen vastgelegd om klimaatverandering tegen te gaan. De Nederlandse overheid wil de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 met 49% terugdringen ten opzichte van 1990. In 2050 moet de CO₂-uitstoot met 95% verminderd zijn. Dit vraagt ingrijpende veranderingen in allerlei sectoren: industrie, landbouw, mobiliteit, de productie van elektriciteit en de wijze waarop we gebouwen verwarmen. Om de klimaatdoelen te behalen moeten we uiterlijk in 2050 afscheid nemen van fossiele brandstoffen en dus ook van het gebruik van aardgas voor koken, verwarming en warm water. In het klimaatakkoord is bepaald dat elke gemeente uiterlijk in 2021 een plan maakt voor de overstap van aardgas op andere, duurzame warmtebronnen. Dit plan noemen we een Transitievisie Warmte (TVW). Voor de uitvoering van de transitie hebben we tot 2050 de tijd.

In Nederland gaan we dus stoppen met het gebruik van aardgas. Ook in Cranendonck zullen we tussen nu en 2050 het aardgas vervangen door duurzame warmtebronnen. Dat doen we buurt voor buurt en stap voor stap. Samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners gaan we als gemeente op zoek naar de beste oplossingen voor een duurzaam Cranendonck, waar onze én volgende generaties een prettige en leefbare toekomst hebben. In de Transitievisie Warmte stippelen we het pad uit naar een duurzame en toekomstbestendige warmtevoorziening. De Transitievisie Warmte gaat daartoe in op drie hoofdvragen:

- Welk alternatief voor aardgas is geschikt in de verschillende gebieden in Cranendonck? Is dat bijvoorbeeld een warmtenet, elektrische warmtepomp of duurzaam gas?
- Wanneer gaan de verschillende buurten, kernen en linten van het aardgas af? We schetsen een globaal tijdspad tussen nu en 2050.
- Welke stappen gaan we de komende jaren zetten? (de (wijk)uitvoeringsstrategie)

Dit plan maken we in nauwe samenwerking met belangrijke stakeholders, zoals de woningbouwcorporaties, netbeheerder Enexis en (energie)corporatie Cranendonck. Ook bewoners (en bedrijven) worden betrokken (zie volgende paragraaf). Met hen hebben we een aantal uitgangspunten geformuleerd, die aangeven wat we in de gemeente Cranendonck belangrijk vinden in de energietransitie. Deze vormen bij het opstellen van de Transitievisie en de jaren daarna bij het maken van uitvoeringsplannen, ons kompas. Deze notitie presenteert deze uitgangspunten.

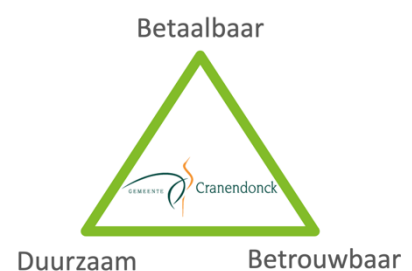
Het proces

Om te komen tot een Transitievisie Warmte doorlopen we 4 stappen die zijn toegelicht in de startnotitie. Dit document beschrijft het in het tweede blok genoemde afwegingskader:

De warmtetransitie

De warmtetransitie gaat de komende 30 jaar een grote impact hebben op onze gebouwde omgeving en gaat uiteindelijk iedereen aan. We werken toe naar een duurzame manier van verwarmen zonder CO₂ uitstoot en zonder gebruik van fossiele brandstoffen als aardgas, die nog steeds betrouwbaar en betaalbaar is. Om te komen tot een aardgasvrije gebouwde omgeving moeten er keuzes gemaakt worden. Waar gaan we starten en waarom? Voor welke alternatieve warmteoplossing kiezen we? Om deze beslissingen weloverwogen te maken, benoemen we in deze transitievisie een aantal belangrijke uitgangspunten. Deze zullen gedurende het hele proces centraal staan. Toekomstig beleid en de toekomstige plannen voor de warmtetransitie toetsen we steeds aan deze uitgangspunten. De uitgangspunten zullen ons helpen later in het proces de juiste keuzes te maken.

De Cranendonckse aanpak

De gemeente Cranendonck vindt het belangrijk om met haar bewoners te komen tot een nieuwe energievoorziening die betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam is. Daar staan we nuchter in. Cranendonck hoeft geen koploper te zijn, maar we gaan wel nu aan de slag met de stappen die we alvast kunnen zetten. Onze inwoners zijn volgens de in 2019 uitgevoerde Citizens betrokkenheidsanalyse Zelfbewuste Aanpakkers en Gevestigde Beïnvloeders, groepen die van aanpakken houden. Het beleid van Cranendonck is om bewoners te stimuleren zelf in actie te komen voor een kwalitatief betere wereld, inclusief een toekomst met duurzame warmte. De gemeente heeft een faciliterende rol.

In het proces hanteren we een aantal uitgangspunten:

Transparant

Er wordt gestreefd naar een zorgvuldig en transparant proces gericht op breed draagvlak (met duidelijke, eerlijke en begrijpelijke informatie, complete stappenplannen en pakketoplossingen). Inwoners en bedrijven willen we hiermee voor een belangrijk deel ontzorgen in de verandering naar duurzame, betrouwbare verwarming die vaak complex is. De geformuleerde planning in de wijken tot aan 2050 moet bewoners en bedrijven duidelijkheid geven over waar men aan toe is en wanneer actie genomen kan worden.

De gemeente heeft een faciliterende rol.

Energiebesparing

Beperken van de warmtevraag is noodzakelijk voor de energietransitie in de gebouwde omgeving. Voldoende kierdichting, isolatie en ventilatie voor de eindsituatie vormen daarom een belangrijk onderdeel van de aanpak. De duurzame warmteoplossingen van de toekomst zorgen ervoor dat alle huizen en bedrijven betrouwbaar warm kunnen worden gestookt en aangegeven wordt met welke maatregelen dit kan worden bereikt. Inwoners en bedrijven willen we voor een belangrijk deel ontzorgen in de verandering naar duurzame verwarming die vaak complex is. Het stimuleren van het gevoel van urgentie met betrekking tot isolatie is van groot belang.

Brede blik

We zoeken handige combinaties met verbetering van de leefomgeving of de woningkwaliteit. We streven naar projecten die bijdragen aan de lokale economie in Cranendonck en waar dat mogelijk is, leiden tot extra banen en bedrijvigheid. Daarbij zoeken we naar logische samenhang met projecten van bedrijfsleven, onderwijs, zorginstellingen, dorpsraden, etc. Koppelen van waardebehoud/vermeerdering van de woning, comfortverbetering en veiligheid zal de bereidheid tot actie vergroten. Deze brede blik draagt bij tot de betere realisatie van de CO2 reductie door draagvlakvergroting bij bewoners en bedrijven

Bewezen technieken

Bij de eerste buurten die van het aardgas afgaan, maken we gebruik van bewezen technieken. Voor buurten waar de overstap nu nog lastig of extra kostbaar is, wachten we eerst technologische ontwikkelingen af en kiezen we voor een lager tempo. Als blijkt dat de kosten relatief laag zijn kunnen we opschalen naar een hoger tempo en meer wijken/buurten voor 2030 van het aardgas afhaken. Ook staan we open voor tussenstappen, zoals een hybride warmtepomp in combinatie met een cv-ketel op aardgas. Deze verlaagt het gasverbruik flink, maar pas in een volgende stap gaat de woning dan echt van het aardgas af.

Nieuwe technieken

Daarnaast blijven we oog houden voor nieuwe ontwikkelingen en innovatie en nemen deze mee in de overweging voor de keuze van toekomstige oplossingen. De ontwikkelingen op Metalot, ook met de opslag van duurzame energie, houden de aandacht. We maken duidelijk welke maatregelen je nu al kunt nemen, hoe de techniek zich verder ook zal ontwikkelen (zogenoemde 'geen-spijtmateregelen', zoals isolatie). Regelmatig (tenminste elke 5 jaar) zullen we de transitievisie updaten met de nieuwste kennis, en nieuwe technieken opnemen.

Hoe maken we afwegingen?

We maken onderscheid tussen criteria voor de transitievisie warmte en criteria voor het kiezen van de eerste startbuurten. De criteria zijn hieronder verder toegelicht onder de kopjes "Criteria voor de visie" en "Criteria voor het tijdspad".

Criteria voor de visie

Bovenstaand omschreven proces leidt ons naar de meest optimale technische alternatieven voor aardgas voor Cranendonck. Voor het maken van keuzes hanteren we 4 criteria, die in de energietransitie ons richtsnoer vormen om in het proces de juiste keuzes te kunnen maken:

1. Laagste nationale kosten

We streven naar warmteoplossingen met de meest optimale kosten en baten. Daarbij kijken we naar de combinatie van gebouwgebonden maatregelen, energie-infrastructuur en energiebronnen (nationale kosten). Dit kan per wijk verschillen. Ook starten we op de plekken waar de nationale kosten het laagst zijn en waar de keuze voor een alternatief voor aardgas het

meest zeker is. In lijn met afspraken in het klimaatakkoord hebben de oplossingen met de laagste nationale kosten de voorkeur. We beginnen in buurten of woningen waar de overstap het meest betaalbaar is.

2. Iedereen moet mee kunnen in de warmtetransitie. (betaalbaar, draagkracht)

We pakken het gefaseerd aan en gaan pas van aardgas af als het alternatief voor aardgas maatschappelijk aanvaardbaar en voor iedereen toegankelijk is. Iedere gebouweigenaar, bewoner en andere eindgebruiker moet de overstap naar een duurzame warmtevoorziening kunnen maken. We stemmen daarom de keuzes in de wijken af met gebouweigenaren en bewoners en betrekken ze in de uitvoering.

De geformuleerde planning in de wijken tot aan 2050 moet bewoners en bedrijven duidelijkheid geven over waar men aan toe is en wanneer actie genomen kan worden. Tevens geeft het de bewoners duidelijkheid over wat gedaan kan worden op natuurlijke momenten zoals verhuizing en verbouwing.

3. Lokale mogelijkheden

Cranendonck lijkt qua opbouw met verspreide kernen en oude bebouwingscentra op veel gemeentes in De Kempen en De Peel. Veel vrijstaande en twee-onder-een-kap woningen en weinig hoogbouw. De oplossingen naar aardgasvrije wijken zullen dus ook veelal overeenkomen. Maar er zijn hier ook bijzondere omstandigheden, die ons mogelijk extra kansen bieden. We denken aan het grote potentieel aan restwarmte van Nyrstar (Budel Dorplein) en de veelbelovende aanwezigheid van aardwarmte (Maarheeze); beide worden genoemd in de Concept-RES. Ook al lijken deze op het eerste gezicht niet direct de meest rendabele opties te zijn (de kostbare aanleg van een warmtenet is vereist), we nemen de opties serieus. Misschien dat met de aanpassing van een industrieel proces (Nyrstar) of de combinatie met een binnenkort aan te leggen nieuwbouwwijk (Neerlanden II) het beeld veel gunstiger kan uitvallen.

4. Gezond en Veilig

De kwaliteit van de leefomgeving en daarmee de woonkwaliteit van onze inwoners is een belangrijke kernkwaliteit die we willen behouden. Volksgezondheid en milieu spelen daarmee ook een rol in de selectie van de optimale oplossing. Wat is de impact op geluid- en luchtkwaliteit (fijn stof), bodem- en waterkwaliteit? Welke invloed heeft de oplossing voor de duurzaamheid op de hele keten (CO₂ uitstoot, benodigde primaire energie)?

Criteria voor het tijdspad

In de transitievisie kunnen "startbuurten" worden aangewezen: clusters van woningen/bedrijfspannen waar de gemeente kansen ziet om voor 2030 geheel of gedeeltelijk van het aardgas af te gaan. In de buurten die als startbuurt zijn aangewezen, onderzoeken we vervolgens de haalbaarheid. Daarna wordt definitief bepaald of de startbuurten voor 2030 van het aardgas af gaan.

Naast de bovenstaande criteria, gelden specifiek voor het kiezen van de startbuurten en het tempo nog enkele aanvullingen:

1. Initiatief bewoners of vastgoedeigenaren

We beginnen bij voorkeur waar veel draagvlak is. In Cranendonck willen we bewoners en bedrijven stimuleren zelf initiatief te nemen naar een kwalitatief betere wereld en gebruik te maken van de beschikbare technische mogelijkheden. Koplopers, voorbeelden, ambassadeurs kunnen helpen om perspectief te laten zien. Buurten waar bewoners en/of vastgoedeigenaren het voortouw nemen om aardgasvrij te worden, kunnen mogelijk vooroplopen. De gemeente ondersteunt dergelijke initiatieven graag en wil zoveel mogelijk ruimte laten voor initiatief. Bij

het maken van keuzes over het ondersteunen van initiatieven bekijkt de gemeente het te verwachte duurzaamheidsrendement en de mate van bereik onder de bewoners.

2. Natuurlijke momenten benutten

In het kiezen van startwijken en fasering van de warmtetransitie worden 'natuurlijke momenten' benut. Bijvoorbeeld reeds geplande werkzaamheden in de infrastructuur zoals vernieuwing aardgasnetwerk, uitbreiding elektriciteitsnetwerk, waterleiding of grootschalige onderhoudsplannen aan gebouwen. Samenwerking tussen de partijen is essentieel, gezamenlijke planning van belang. Verzwaring van het netwerk zal noodzakelijk zijn als op grote schaal elektriciteit gaat gebruikt worden voor verwarming en meer zonnepanelen geïnstalleerd worden. In de nieuwe warmtevoorziening wordt rekening gehouden met de impact op het netwerk. Voor particulieren en bedrijven zijn een verhuizing of verbouwing vaak een geschikt moment om ook energemaatregelen te nemen.

3. Grote stappen

We willen starten in buurten waar flinke slagen gemaakt kunnen worden, bijvoorbeeld omdat er grote gebouweigenaren zijn, zoals woningcorporaties, scholen en verzorgingshuizen. Dit sluit aan bij het idee uit het klimaatakkoord dat corporatiewoningen fungeren als 'startmotor' voor veranderingen in de buurt, dankzij grootschalige isolatieprojecten of aanleg van een oplossing voor de hele buurt.

Daarbij wordt rekening gehouden met de eenvoud van de ingrepen, we starten met relatief eenvoudige wijken waar we leerervaringen opdoen. Dit wordt voor het merendeel bepaald door het type en de leeftijd van de woningen en de mogelijke technische oplossingen voor een buurt. Met het behalen van de hoogst behaalbare CO2 besparing in de wijk en de wijkaanpak wordt rekening gehouden.

Buurten waarvan de aanpak uitgerold kan worden in andere buurten hebben de voorkeur. Dit om het leereffect in de rest van de gemeente te benutten. Daarbij kijken we ook over de gemeentegrenzen: type buurten die in andere gemeenten al tot succes hebben geleid, pakken we het eerst aan.

4. Betaalbaar

We beginnen in buurten waar de overstap (investering + maandelijkse kosten) het meest betaalbaar is. Voor buurten waar de overstap nu nog lastig of extra kostbaar is, wachten we eerst technologische ontwikkeling af en kiezen we voor een lager tempo. Als blijkt dat de kosten relatief laag zijn kunnen we opschalen naar een hoger tempo en meer wijken/buurten voor 2030 van het aardgas afhaken.

5. Draagkracht

Als een keuze gemaakt moet worden tussen wijken of buurten waar we kunnen starten, wordt de financiële draagkracht van de inwoners meegewogen. In basis zal er dan gekozen worden om te starten in een wijk/buurt met een grotere financiële draagkracht.

6. Spreiding

De te selecteren "startbuurten" liggen bij voorkeur verspreid over onze kernen.